

УДК 821.161.2.

В. Бойчук

(Гусятинський коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя)

ДОМІНАНТИ ТВОРЧОСТІ ІВАНА КАРПЕНКА-КАРОГО – КОМЕДИОГРАФА

У художньому осмисленні суспільних процесів своєї доби, буття людини і світу взагалі І.Тобілевич (Карпенко-Карий) найповніше реалізував себе в жанрі комедії, яка завдяки своєрідній індивідуальній творчій манері драматурга стала самобутнім явищем в історії української культури і набула «характеру вельмиповажного театрального жанру».

Серед 18 п'єс, що є в творчому доробку І. Тобілевича, дослідники, спираючись на авторське визначення жанру, традиційно називають 8 комедій. Відразу зазначимо, що дві останні — «Суєта» (1903) та «Житейське море» (1904), зважаючи на характер життєвого матеріалу та проблематику, зарахувати до цього жанру можна лише умовно. Жанрова невизначеність характерна і для першої комедії І.Карпенка-Карого «Розумний і дурень», а його «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн» є класикою світової драматургії і неперевершеним взірцем для наступних поколінь комедіографів.

Становлення І. Тобілевича — комедіографа пов'язане з глибинними процесами у житті українського народу, його культури. Дослідники творчості І. Карпенка-Карого опираючись на мемуарні свідчення М. Кропивницького, М. Садовського, П. Саксаганського, С. Тобілевича, Є. Чикаленка не раз слушно вказували на виняткове значення етнічних джерел його комедійної творчості, засвоєння ним досвіду літературних попередників та світової літератури. Тому комедії І. Тобілевича бачаться як результат довготривалого розвитку цього жанру в українській літературі.

Саме І. Тобілевич (Карпенко-Карий) утверджує жанр комедії в українській літературі, як канонічну універсальну форму художнього зображення і моделювання найрізноманітніших проявів взаємин між людьми та організації їхнього внутрішнього світу в системі координат загальнолюдських цінностей [2, С. 26-28].

Досвідчений театральний критик, теоретик і організатор театральної справи в Україні, І. Тобілевич добре розумів ідейно-тематичну та естетичну обмеженість побутово-етнографічного театру, який уже давно не відповідав новим запитам глядача, пробудженого і стрімким розвитком суспільних процесів пореформенної доби, і свіжими віяннями та злетами філософсько-естетичної думки на теренах Російської імперії, — взаємозумовленими факторами всезагального поступу [3, С.82-83]. Викликати, виховати у читача (слухача, глядача) «враження вищого порядку», які б сприяли очищенню душі його, і стало основною метою, творчою настановою І. Тобілевича-комедіографа.

Теоретики драми стверджували, що «серйозна» проблемна комедія багатьма сторонами стикається з власне драмою і навіть трагедією: комедійні характери й ситуації можуть спиратися на трагічні чи драматичні у своїй суті колізії й ними зумовлюватися — і навпаки [1, С.49].

І.Карпенко-Карий утвердив жанр комедії в українській літературі, як канонічну універсальну форму художнього зображення і моделювання найрізноманітніших проявів взаємин між людьми та організації їхнього внутрішнього світу в системі координат загальнолюдських цінностей.

Література

1. Борщевський В.М. «Українська література». – Київ 1990.
2. Погребенник В. І.Карпенко-Карий // УМЛ. – 1998. – Ч.21-24. – Вставка – с.38-41.
3. Рильський М. Гордість української драматургії: Про творчість Карпенка-Карого // Рильський М. Статті про літературу. – К., 1980.